

Список використаних джерел

1. Симонян А. В. Комплаєнс як інструмент управління ризиками в енергетичному секторі: проблеми та перспективи правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С. 387–389.

2. Злочинність у паливно-енергетичній сфері України: кримінологічна характеристика та запобігання : монографія / Б. М. Головкін та ін. Харків : Право, 2013. 248 с.

Ахтирська Наталія Миколаївна,

начальник Навчальної лабораторії з вивчення права Європейського Союзу Національної школи суддів України, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ЗА СТАНДАРТАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЩОБ «ЗЛОЧИН ЯК ПОСЛУГА» НЕ ЗАЛИШИВСЯ ПОЗА УВАГОЮ ДЕРЖАВ

Основними викликами в умовах євроінтеграції є забезпечення ефективності судової влади та боротьба з корупцією. Вагомість боротьби з корупцією визначена тим, що окрема стаття Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом присвячена посиленню спроможності держави запобігати та протидіяти цьому виду злочинів. Сторони мають здійснювати співробітництво у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження. Таке співробітництво спрямовується на вирішення, *inter alia*, зокрема, такої проблеми як корупція у приватному і в державному секторі (п. d ст. 20).

Зобов'язання України у даній сфері мають корелювати зі стандартами боротьби з корупцією в ЄС, особливо після набуття статусу кандидата в члени в ЄС. Моніторинг ситуації в ЄС сприяє швидкому оновленню законодавства, що має стати барометром для вчасного наближення законодавства України до стандартів ЄС. За даними Європейської Комісії, корупцію за своєю природою важко кількісно оцінити, але навіть за найобережнішими оцінками вона коштує економіці ЄС щонайменше 120 млрд євро на рік. Негативні наслідки корупції відчутні в усьому світі, підриваючи зусилля, спрямовані на запровадження належного врядування та процвітання, а також на досягнення цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй. Проведені дослідження свідчать, що 68 % населення ЄС і 62 % підприємств, що базуються в ЄС, вважають, що корупція є поширеним

явищем у їхній країні, у зв'язку з цим боротьба з корупцією поставлена на перше місце серед пріоритетів Комісії, підкреслюючи необхідність її подолання як на рівні ЄС, так і на національному рівні [1].

Ухвалений Європейським Парламентом пакет документів суттєво впливає на процес виявлення активів, здобутих злочинним шляхом та їх конфіскацію.

Відповідно до Директиви (ЄС) 2024/1260 Європейського парламенту та Ради від 24 квітня 2024 року «Про повернення активів та конфіскацію», удосконалюється процес заморожування активів, вводяться поняття «конфіскація у третьої особи», «розширена конфіскація», «конфіскація без ухвалення обвинувального вироку», «конфіскація незрозумілого багатства, пов'язаного зі злочинною діяльністю» тощо.

Конфіскація у третьої особи передбачає, що держави мають вжити необхідних заходів для забезпечення можливості конфіскації доходів або іншого майна, вартість якого відповідає доходам, які були прямо або опосередковано передані підозрюваним або обвинуваченим третім особам або які були придбані третіми особами у підозрюваної або обвинуваченої особи.

Розширена конфіскація включає заходи для забезпечення можливості конфіскації, повністю або частково, майна, що належить особі, засудженій за злочин, якщо вчинений злочин може призвести, прямо або опосередковано, до отримання економічної вигоди і якщо національний суд переконається в тому, що майно отримано в результаті злочинної діяльності.

Конфіскація без винесення обвинувального вироку застосовується для забезпечення можливості конфіскації знярядь, доходів або майна, переданих третім особам, якщо кримінальне судочинство було розпочато, але не могло бути продовжено через одну або декілька з таких обставин: хвороба підозрюваного або обвинуваченого; втеча підозрюваного або обвинуваченого; смерть підозрюваного або обвинуваченого; термін давності притягнення до відповідальності за відповідний кримінальний злочин, передбачений національним законодавством, становить менше 15 років і закінчився після відкриття кримінального провадження.

Вбачається ефективність у впровадженні державами «продовженого відслідковування активів», що полягає у застосуваннями державами необхідних заходів для забезпечення відстеження та ідентифікації майна, що підлягає заморожуванню та конфіскації, навіть після остаточного обвинувального вироку за

злочин або після проведення процедури конфіскації. Для цього компетентні органи повинні мати можливість використовувати інструменти відстеження та ідентифікації, які є настільки ж ефективними, як і ті, що доступні для відстеження та заморожування активів під час розслідування.

З метою виявлення корупції необхідним є удосконалення законодавства щодо захисту викривачів у відповідності до Директиви від 24 жовтня 2019 року, яка встановлює загальні мінімальні стандарти захисту осіб, які повідомляють про такі порушення у таких сферах: державні закупівлі; фінансові послуги, продукти та ринки і запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму; безпека продукції та відповідність вимогам; безпека на транспорті; охорона навколишнього середовища; радіаційний захист та ядерна безпека; безпека харчових продуктів та кормів, здоров'я та благополуччя тварин; громадське охорона здоров'я; захист прав споживачів; захист конфіденційності та персональних даних, а також безпека мереж та інформаційних систем; порушення, що зачіпають фінансові інтереси Європейського Союзу; порушення, пов'язані з внутрішнім ринком, включаючи порушення правил конкуренції Союзу та державної допомоги, а також порушення, пов'язані з внутрішнім ринком, у зв'язку з діями, які порушують застосовні правила корпоративного оподаткування або домовленості, спрямовані на отримання податкової переваги, що суперечить об'єкту або меті застосовного законодавства про корпоративний податок [2].

Невиконання Директив ЄС зумовлює накладення на держави фінансових санкцій. Так, Суд справедливості ЄС, розглянувши справу за скаргою Європейської Комісії щодо держав, які не виконали зобов'язання, що були покладені Директивою від 24 жовтня 2019 року, ухвалив рішення від 6 березня 2025 року. Підкреслюючи важливість імплементації цієї директиви з огляду на високий рівень захисту, який вона надає інформаторам, що повідомляють про порушення права Союзу, Суд задовольнив позови Європейської Комісії, відхилив аргументи відповідних держав-членів та наклав на них фінансові санкції: Німеччина – 34 000 000 євро, Люксембург – 375 000 євро, Чеська Республіка – 2 300 000 євро, Естонія – 500 000 євро та щоденний штраф у розмірі 1 500 євро, Угорщина – 1 750 000 євро [3].

Корупція є невід'ємною частиною злочинності. Вона є ключовим фактором і каталізатором злочинної діяльності та сприяє дестабілізації суспільства. Хоча корупція ґрунтується на добре відомих механізмах, вона адаптувалася до більш широких тенденцій до

цифровізації та моделі «злочин як послуга», що зумовлює нові підходи до її виявлення.

Список використаних джерел

1. DIRECTIVE (UE) 2024/1260 DU PARLEMENT EUROPÉEN ET DU CONSEIL du 24 avril 2024 relative au recouvrement et à la confiscation d'avares. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32024L1260>

2. DIRECTIVE (UE) 2019/1937 DU PARLEMENT EUROPÉEN ET DU CONSEIL du 23 octobre 2019 ur la protection des personnes qui signalent des violations du droit de l'Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:32019L1937>

3. Arrêt de la Cour (sixième chambre) du 6 mars 2025 – Commission européenne contre République fédérale d'Allemagne (Affaire C-149/23, 1 (Directive sur les lanceurs d'alerte)). URL : <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=8EA20383273AD837FE6627414B911890?text=&docid=298426&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=792357>

Баулін Олег Вячеславович,

завідувач відділу наукової та нормативно-методичної діяльності Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України, кандидат юридичних наук, доцент

КОРУПЦІЙНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

На виконання міжнародних зобов'язань Україна імплементувала до національного законодавства значну частину положень Конвенції ООН проти корупції, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 173) та інших ратифікованих нею міжнародних договорів. У її правовій системі з'явилися інститути корупційних правопорушень, моніторингу банківських рахунків, викривачів тощо. Впровадженні в практику Єдиний державний реєстр судових рішень, Єдиний реєстр досудових розслідувань (далі – ЄРДР), Єдина судова інформаційно-комунікаційна система, Інформаційно-телекомунікаційна система досудового розслідування. Створені та активно функціонують Вищий антикорупційний суд (далі – ВАКС), Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП), Національне агентство з питань запобігання